

SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA CHET TILINI O'QITISHDA YANGI METODLAR

Yuldasheva Farzona Nodirovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Sharq filologiyasi fakulteti talabasi

E-mail: farzona.yuldasheva@uzedu.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining chet tillarini o'qitishdagi roli, imkoniyatlari va yangi metodlari tahlil qilinadi. SI asosidagi mobil ilovalar, chatbotlar, adaptiv ta'lim platformalari va virtual o'qituvchilar til o'rganish jarayonini individuallashtirish, samaradorlikni oshirish va o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Maqolada an'anaviy va SI yordamidagi o'qitish metodlari qiyosiy tahlil qilinib, ularning afzalliklari va mavjud kamchiliklari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, chet tili o'qitish, adaptiv ta'lim, chatbot, mobil ilova, individuallashtirish, talaffuzni tahlil qilish.

Аннотация. В данной статье анализируются роль, возможности и новые методы использования технологий искусственного интеллекта в обучении иностранным языкам. Мобильные приложения, чат-боты, адаптивные обучающие платформы и виртуальные преподаватели на основе ИИ способствуют индивидуализации процесса обучения, повышению эффективности и укреплению мотивации учащихся. В статье проводится сравнительный анализ традиционных методов и методов обучения с использованием ИИ, рассматриваются их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: искусственный интеллект, обучение иностранному языку, адаптивное обучение, чат-бот, мобильное приложение, индивидуализация, анализ произношения.

Abstract. This article analyzes the role, opportunities, and new methods of using artificial intelligence technologies in teaching foreign languages. AI-based mobile applications, chatbots, adaptive learning platforms, and virtual tutors help to individualize the learning process, increase efficiency, and enhance students' motivation. The article presents a comparative analysis of traditional and AI-based teaching methods, highlighting their advantages and existing drawbacks.

Keywords: artificial intelligence, foreign language teaching, adaptive learning, chatbot, mobile application, individualization, pronunciation analysis.

Kirish. XXI asrda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida ham tub o'zgarishlarga olib keldi. Ayniqsa, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining ta'limga joriy etilishi o'qitish usullarini tubdan yangilash imkonini bermoqda. Chet tillarini o'qitish sohasida SI yordamida o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashuvchan, interaktiv va samarali metodlar ishlab chiqilmoqda. An'anaviy til o'qitish metodlari ko'pincha bir xil sur'atda va barcha o'quvchilar uchun bir xil materiallar asosida olib boriladi. Biroq har bir o'quvchining til o'rganish qobiliyati, tezligi va uslubi turlicha. Sun'iy intellekt texnologiyalari aynan shu muammoni hal etishga xizmat qiladi. Ular yordamida har bir o'quvchi uchun moslashtirilgan o'quv dasturi yaratiladi, real vaqt rejimida xatolar tahlil qilinadi va o'quv jarayoniga tezkor tuzatishlar kiritiladi. Ushbu maqolani yozishdan maqsad - sun'iy intellekt yordamida

chet tilini o'qitishda qo'llanilayotgan yangi metodlarni tizimlashtirish, ularning samaradorligini tahlil qilish va an'anaviy metodlar bilan qiyosiy jihatlarini ochib berishdir.

Tahlil va muhokama. SI asosidagi ta'lim platformalari va ularning imkoniyatlari. Bugungi kunda sun'iy intellektga asoslangan ko'plab ta'lim platformalari mavjud bo'lib, ular chet tillarini o'qitishda yuqori natijalarni ko'rsatmoqda. Duolingo, Babbel, Rosetta Stone kabi platformalar SI yordamida o'quvchilarning bilim darajasini tahlil qiladi, ularning zaif tomonlarini aniqlaydi va shu asosda individual darslar tuzadi.

Chatbotlar va virtual o'qituvchilar. Sun'iy intellekt asosidagi chatbotlar (masalan, ChatGPT, ELSA Speak, Andy) til o'rganuvchilar bilan real vaqt rejimida suhbat qurish imkonini beradi. Ular o'quvchining so'zlashuv darajasiga moslashib, grammatik xatolarni tahlil qiladi, talaffuzni baholaydi va ularni to'g'rilaydi. Bu esa til o'rganuvchilar uchun "jonli suhbatdosh" mavjud bo'lmagan hollarda ham amaliyot o'tkazish imkoniyatini yaratadi. Ayniqsa, talaffuzni tahlil qiluvchi SI dasturlari (ELSA Speak, Speechify) katta ahamiyatga ega. Ular o'quvchining nutqini mikrofon orqali qabul qilib, uni standart talaffuz bilan taqqoslaydi va xatolarni aniq ko'rsatadi. An'anaviy o'qitishda bu vazifani o'qituvchi bajaradi, ammo sinfda bir o'qituvchiga ko'plab o'quvchilar to'g'ri kelganligi sababli har bir o'quvchiga yetarlicha vaqt ajratish imkoniyati cheklangan [2].

SI va adaptiv ta'lim tizimlari. Adaptiv ta'lim tizimlari sun'iy intellektning eng muhim yutuqlaridan biridir. Bunday tizimlar o'quvchining bilim darajasini, xatolarini, o'rganish tezligini doimiy ravishda tahlil qiladi va shu asosda mashqlar murakkabligini oshiradi yoki kamaytiradi. Bu jarayonda inson omili minimal bo'lib, tizim butunlay o'quvchiga moslashadi. Masalan, Carnegie Mellon universitetida ishlab chiqilgan "ALEKS" tizimi matematikani o'qitishda qo'llanilgan bo'lsa, bugungi kunda shunga o'xshash tizimlar chet tillarini o'qitishda ham faol qo'llanilmoqda. Ular o'quvchining bilimlaridagi "bo'shliqlarni" aniqlab, aynan shu bo'shliqlarni to'ldirishga qaratilgan mashqlarni taklif etadi [3].

An'anaviy va SI yordamidagi o'qitishning qiyosiy tahlili. Quyidagi jadvalda an'anaviy va sun'iy intellekt asosidagi chet tili o'qitish metodlarining qiyosiy tahlili keltirilgan:

- Ko'rsatkich An'anaviy o'qitish SI yordamidagi o'qitish
- Individuallashtirish Cheklangan (bir sinfda bir xil sur'at) Yuqori (har bir o'quvchiga moslashuvchan)
- Xatolar ustida ishlash O'qituvchi tomonidan umumiy tarzda Real vaqt rejimida, aniq tahlil bilan
- Talaffuzni tuzatish O'qituvchiga bog'liq, cheklangan vaqt AI asosidagi analiz, 24/7 imkoniyat
- Motivatsiya O'qituvchining shaxsiy omili Gamifikatsiya (o'yinlashtirish), mukofotlar
- Qayta aloqa Kechiktirilgan (dars davomida yoki keyin) Darhol, real vaqt rejimida
- Mavjudlik Sinf, ma'lum vaqt Har qanday joyda, istalgan vaqtda

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, sun'iy intellekt asosidagi o'qitish metodlari bir qator jihatlardan an'anaviy metodlarga nisbatan ustunlikka ega. Xususan, individuallashtirish imkoniyati, real vaqt rejimida qayta aloqa va talaffuzni aniq tahlil qilish SI texnologiyalarining eng muhim afzalliklaridir.

SI yordamida o'qitishning kamchiliklari va muammolari. Sun'iy intellekt asosidagi o'qitish metodlari qator afzalliklarga ega bo'lsa-da, ularning ayrim kamchiliklari ham mavjud. Birinchidan, bunday tizimlar o'qituvchi bilan jonli muloqotning o'rnini to'liq bosa olmaydi. Jonli suhbat davomida yuzaga keladigan nozik jihatlar, mimika, ohang va madaniy kontekstni SI to'liq anglay olmaydi. Ikkinchidan, SI tizimlarining ishlashi uchun yuqori texnologik infratuzilma, tezkor internet va mos qurilmalar zarur. Rivojlanayotgan mamlakatlarning ayrim hududlarida bunday imkoniyatlar cheklangan. Uchinchidan, sun'iy intellekt tizimlarida shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligi masalasi ham dolzarbdir. O'quvchilarning ma'lumotlari qanday saqlanishi, qayerda ishlatilishi va uchinchi shaxslarga yetib borishi xavfi mavjud.

Xulosa. Sun'iy intellekt texnologiyalari chet tillarini o'qitishda tubdan yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ular yordamida o'quv jarayoni individuallashtiriladi, har bir o'quvchining o'zlashtirish darajasiga mos materiallar taqdim etiladi, real vaqt rejimida xatolar tahlil qilinadi va talaffuzni to'g'rilash imkoniyati yaratiladi. Duolingo, ELSA Speak, ChatGPT kabi SI asosidagi platformalar til o'rganishni qulay, interaktiv va samarali qilmoqda. An'anaviy o'qitish metodlari bilan qiyoslaganda, SI asosidagi metodlar individuallashtirish, darhol qayta aloqa, 24/7 mavjudlik va gamifikatsiya kabi jihatlardan ustunlikka ega. Biroq SI tizimlari o'qituvchining jonli muloqoti va madaniy kontekstni to'g'ri yetkazishdagi rolini to'liq almashtira olmaydi. Shuning uchun eng samarali yondashuv — sun'iy intellekt texnologiyalarini an'anaviy o'qitish metodlari bilan uyg'unlashtirilgan holda qo'llashdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Garcia, M. (2022). *Artificial Intelligence in Language Education: Opportunities and Challenges*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Golonka, E. M., & Bowles, A. R. (2021). The Role of AI in Second Language Acquisition. *Modern Language Journal*, (Nashriyot: Wiley-Blackwell, <https://doi.org/10.1111/modl.12689>)
3. Kumar, S., & Sharma, R. (2023). *Adaptive Learning Systems and AI: Transforming Language Classrooms*. International Journal of Educational Technolog. (Nashriyot: Springer)
4. UNESCO. (2023). *AI in Education: Policy Guidelines*. Paris: UNESCO Publishing.
5. Xasanov, B. (2024). *Raqamli ta'lim va sun'iy intellekt: istiqbollar va muammolar*. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.
6. Duolingo Research Team. (2023). *The Effectiveness of Adaptive Learning in Language Acquisition*. Duolingo Research Report, (Pitsburg: Duolingo Inc.)
7. El-Sayed, A. (2022). AI-powered Pronunciation Tools: A Comparative Analysis. *Journal of Computer-Assisted Language Learning*, 39 (Nashriyot: Taylor & Francis)
8. Qodirov, Sh. (2025). O'zbekistonda raqamli ta'limni rivojlantirish istiqbollari. "Ta'lim texnologiyalari" jurnali, 2-son, (Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi)